

Terugkeer van intergetijdengebied en verbetering waterkwaliteit

Herstel getijdedynamiek

Natuurlijke dynamiek verdwenen

We hebben veel gedaan om te voorkomen dat de zee diep kan binnendringen in ons land. Door het afsluiten van zeearmen als de vroegere Zuiderzee en het Haringvliet is de veiligheid en bereikbaarheid van de omliggende gebieden vergroot en hebben we een grotere zoetwatervoorraad. Door inpoldering hebben we meer land tot onze beschikking gekregen. De keerzijde is dat de getijde-dynamiek in de grote wateren ingrijpend is veranderd. In de Eems-Dollard is het bekken door inpolderingen en vaargeulverruiming zodanig verkleind en veranderd, dat de hoeveelheid water die met vloed naar binnen stroomt voor te veel getijslag zorgt. Hierdoor kan het slib niet neerslaan en is het water troebel. In de Oosterschelde is juist te weinig getijslag en stroomt er meer sediment het bekken uit dan dat erin stroomt, waardoor zandplaten en slikken verdwijnen. In de Grevelingen en het Volkerak-Zoommeer is helemaal geen getij meer. Dat leidt in beide wateren tot problemen met de waterkwaliteit. Door deze veranderingen in de getijdedynamiek, verdwijnt de typische natuur van open zeearmen en daarmee ook de voedselbron en geschikt en toegankelijk leefgebied voor daarvan afhankelijke vogels en rustgebied voor zeehonden.

Verbeteren ecologische waterkwaliteit en natuur

Schoon en gezond water is van levensbelang voor mensen, dieren en planten. Waterstaatkundige ingrepen maakten Nederland veilig en welvend. Dijken, dammen en inpolderingen hebben echter ook een keerzijde. De natuurlijke stroming van het water is veranderd en op veel plekken zijn geleidelijke overgangen van land naar water en van zoetwater naar zoutwater verdwenen. Hierdoor missen planten en dieren geschikt leefgebied en zijn hun migratieroutes geblokkeerd. Ook gebruik door bijvoorbeeld recreatie, scheepvaart en visserij, zorgt voor verstoring van het natuurlijke systeem.

Het Rijk werkt samen met regionale overheden, maatschappelijke organisaties en marktpartijen aan het beschermen en herstellen van een gevarieerde, duurzame en klimaatbestendige leefomgeving. Vanuit verschillende programma's nemen we maatregelen om leefgebieden te herstellen, vissen ruim baan te geven, het voedselaanbod voor vogels te vergroten en het water schoon en gezond te houden. Dit informatieblad beschrijft één van de maatregelen die we nemen om de ecologische waterkwaliteit en natuur in de grote wateren te verbeteren.

Hoe werkt de maatregel?

In een natuurlijk landschap is er in elke riviermonding aan de kust een geleidelijke overgang tussen zoetwater en zoutwater. Onder invloed van eb en vloed verandert hier de ligging van zand- en slikvlakten en geulen en krekens continu. In een stabiel natuurlijk systeem is de op- en afbouw van dit intergetijdengebied in balans: er is voldoende sediment en de dynamiek is groot genoeg en afgestemd op de dimensies van het bekken. Intergetijdengebieden zijn zeer divers en trekken veel verschillende planten en dieren aan. Jaarlijks gebruiken miljoenen trekvogels de Zuidwestelijke Delta en het Waddengebied als opvetgebied, broedplaats en overwinteringsgebied. Zeehonden rusten uit, verharens en werpen hun jongen op de zandplaten.

Hoe passen we de maatregel toe?

Herstel van getijdedynamiek doen we op een aantal manieren. In wateren waar geen dynamiek meer is, brengen we gedempt getij terug door weer een verbinding met de zee te maken. Bijvoorbeeld door de aanleg van een doorstroomopening, inlaat of stuw in bestaande constructies of dijken. Dit binnen de randvoorwaarden van hoogwaterveiligheid en voldoende beschikbaarheid van zoetwater. In wateren waar de getijslag te groot of te klein is, onderzoeken we welke maatregelen het meest effectief zijn. Omdat we de natuurlijke dynamiek niet volledig kunnen herstellen, blijft het nodig om intergetijdengebied te beheren. Zo kan het nodig zijn om hogere platen en verouderde schorren periodiek te verjongen en op intergetijdengebieden periodiek zand aan te brengen. De aanwezige laag-dynamische gebieden willen we behouden en ontwikkelen we zowel binnen- als buitendijks. Hier kan slib en zand uit het inkomende zeewater bezinken en ontstaat weer leefgebied voor vogels.

Wat levert de maatregel op?

Herstel van getijdedynamiek zorgt voor verversing van het water en aanvoer van voedingsstoffen. Dat geeft een impuls aan de kreeften, krabben, schelpdieren en wormen. Zij zijn op hun beurt een belangrijke voedselbron voor vissen en vogels. De grote overgangswateren (Waddenzee en Deltagebied) worden zo weer een betere plek waar vogels en vissen kunnen leven, of op hun trek kunnen 'opvetten', overwinteren of juist hun broed grootbrengen. Er ontstaat een krachtig en robuust ecosysteem. Dat is weer belangrijk voor de regionale economie, zoals recreatie, toerisme en visserij.

Toekomstbestendig, klimaatrobuust en duurzaam

We streven naar een veilig en welvarend Nederland. Daarom draaien we de grootschalige waterstaatkundige ingrepen van vroeger niet terug. Wel willen we de 'voetafdruk' van waterbeheer, gebruik en waterveiligheid verkleinen. Alle maatregelen worden toekomstbestendig en klimaatrobuust ontworpen: ze houden rekening met zeespiegelstijging, extreme rivierafvoeren, droogte en opwarmend water. Zo kunnen we ervoor zorgen dat planten en dieren ook dan plek hebben om te leven en zich voort te planten. Dat draagt bij aan het behoud van de biodiversiteit in ons land, ook in de toekomst. Bij het uitvoeren van maatregelen streven we ernaar bewust om te gaan met materieel en grondstoffen. Waar mogelijk werken we energieneutraal en volgens de principes van de Circulaire Economie.

Meerdere programma's voor betere ecologische waterkwaliteit en natuur

Het Rijk verbetert de ecologische waterkwaliteit en natuur van de grote rivieren, meren, kustwateren en Noordzee vanuit meerdere programma's, waaronder Natura 2000, Kaderrichtlijn Water en de Programmatische Aanpak Grote Wateren. Omdat water en natuur zich niets van landsgrenzen aantrekken, zijn internationale afspraken gemaakt in de Europese Kaderrichtlijn Water en Natura 2000. Deze afspraken gaan over de kwaliteit van het water en het beschermen en het herstellen van leefgebieden van plant- en diersoorten die hier van nature voorkomen. Het nationale programma Programmatische Aanpak Grote Wateren is een aanvulling op de Nederlandse implementatie van de Europese richtlijnen. Om de grote wateren toekomstbestendig te maken, nemen we in dit programma tot 2050 maatregelen die gericht zijn op de aanleg en de verbinding van leefgebieden. En op het terugbrengen van de natuurlijke dynamiek van het water en de ecologische processen die daarbij horen.